

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ TP. HỒ CHÍ MINH
CHỦ BIÊN: PGS. TS NGUYỄN ĐĂNG DỜN

Nghịe Vụ

NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI

(COMMERCIAL BANKING)

(Tái bản Lần I)

TẬP THỂ GIẢNG VIÊN BIÊN SOẠN:

PGS.TS. Nguyễn Đăng Dờn

PGS.TS. Hoàng Đức

PGS.TS. Trần Huy Hoàng

PGS.TS. TrầM Thị Xuân Hương

ThS. NCS Nguyễn Quốc Anh

NCS. Nguyễn Thanh Phong

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA TP. HỒ CHÍ MINH

LỜI NÓI ĐẦU

Nhằm đáp ứng yêu cầu đổi mới nội dung và chương trình giảng dạy tại trường Đại học Kinh tế TP.HCM, trên cơ sở tiếp cận và cập nhật những kiến thức mới. Tập thể cán bộ, giảng viên thuộc Bộ môn kinh doanh tiền tệ - khoa Ngân hàng của trường Đại học Kinh tế Tp. Hồ Chí Minh, tổ chức biên soạn cuốn Giáo trình Nghiệp vụ Ngân hàng Thương mại để sử dụng chính thức cho các đối tượng sinh viên Đại học chính quy tập trung, cử nhân văn bằng 2 chính quy, các hệ đào tạo tại chức, Hoàn chỉnh kiến thức đại học và các đối tượng khác thuộc các loại hình đào tạo khác của Trường Đại học Kinh tế.

Cuốn sách còn là tài liệu tham khảo hữu ích cho những cán bộ, nhân viên đang hoạt động trong ngành ngân hàng.

Để phục vụ tốt nhất nhu cầu học tập, nghiên cứu của người học, tập thể tác giả đã có nhiều cố gắng để vừa tiếp cận và đưa những kiến thức mới nhất trong kinh doanh ngân hàng hiện đại vào trong cuốn sách, đồng thời cố gắng chất lọc, cô đọng để diễn giải các nội dung một cách có hệ thống, rõ ràng và dễ hiểu.

Tuy có nhiều cố gắng, nhưng cuốn sách khó tránh khỏi thiếu sót. Tập thể tác giả mong nhận được những ý kiến đóng góp của đồng nghiệp, của bạn đọc gần xa để kịp thời tu chỉnh để cuốn sách ngày càng hoàn thiện hơn.

Xin chân thành cảm ơn và trân trọng giới thiệu cuốn sách này cùng bạn đọc.

Thư góp ý, bổ sung cho cuốn sách xin gửi về địa chỉ E-Mail: nguyendangdonhp@yahoo.com

Tập thể tác giả trân trọng cảm ơn và xin tiếp nhận ý kiến đóng góp của các bạn.

Tập thể tác giả

MỤC LỤC

CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN VỀ NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI	7
I. BẢN CHẤT VÀ CHỨC NĂNG CỦA NHTM.....	7
1. Khái niệm về NHTM	7
2. Quá trình ra đời và phát triển của NHTM	9
3. Bản chất của ngân hàng thương mại.....	14
4. Hệ thống NHTM Việt Nam.....	16
II. CHỨC NĂNG VÀ NHIỆM VỤ CỦA NHTM	20
1. Trung gian tín dụng	20
2. Trung gian thanh toán và cung ứng phương tiện thanh toán cho nền kinh tế.....	23
3. Cung ứng dịch vụ ngân hàng.....	26
III. TỔ CHỨC VÀ BỘ MÁY CỦA NHTM	29
1. Cơ cấu tổ chức.....	29
2. Quản trị, điều hành và kiểm soát trong NHTM	31
IV. THU NHẬP – CHI PHÍ VÀ LỢI NHUẬN CỦA NHTM.....	36
1. Thu nhập của ngân hàng	36
2. Chi phí của ngân hàng.....	36
3. Lợi nhuận của ngân hàng thương mại.....	38
CHƯƠNG 2: NGHIỆP VỤ NGUỒN VỐN TRONG NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI	40
I. VỐN TỰ CÓ (CAPITAL)	40

1. Khái niệm.....	40
2. Đặc điểm của vốn tự có.....	40
3. Thành phần của vốn tự có (cơ cấu của vốn tự có).....	41
4. Các tỷ lệ đảm bảo an toàn.....	43
5. Biện pháp gia tăng vốn tự có.....	45
II. VỐN HUY ĐỘNG.....	46
1. Khái niệm về vốn huy động.....	46
2. Đặc điểm của vốn huy động.....	46
3. Cơ cấu vốn huy động trong NHTM.....	47
4. Nguyên tắc huy động vốn.....	50
III. VỐN ĐI VAY.....	51
1. Khái niệm.....	51
2. Cơ cấu vốn đi vay.....	51
IV. VỐN KHÁC.....	52
1. Vốn tiếp nhận.....	52
2. Vốn khác.....	53
CHƯƠNG 3: TÍN DỤNG NGẮN HẠN TÀI TRỢ	
KINH DOANH.....	54
I. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ TÍN DỤNG NGẮN HẠN ...	54
1. Cơ sở pháp lý và phạm vi áp dụng.....	54
2. Nguyên tắc và điều kiện của tín dụng ngắn hạn.....	55
3. Đối tượng cho vay.....	58
4. Thời hạn cho vay.....	58
5. Quy trình cho vay.....	59

II. CÁC PHƯƠNG THỨC CHO VAY NGẮN HẠN	75
1. Cho vay theo hạn mức tín dụng	75
2. Cho vay từng lần (cho vay theo món)	84
3. Cho vay trả góp	86
4. Cho vay theo hạn mức thấu chi	88
5. Cho vay thông qua nghiệp vụ phát hành và sử dụng thẻ tín dụng	91

III. CÁC BIỆN PHÁP BẢO ĐẢM TÍN DỤNG.....	92
1. Thế chấp tài sản (Mortgage).....	92
2. Cầm cố tài sản (Collateral).....	99
3. Bảo lãnh (Guarantee).....	105
4. Bảo đảm bằng tài sản hình thành từ vốn vay	106
5. Số dư bù (Compensating Balance).....	106
6. Tín chấp	106

**CHƯƠNG 4: NGHIỆP VỤ CHIẾT KHẤU
VÀ BAO THANH TOÁN**

A. NGHIỆP VỤ CHIẾT KHẤU CHỨNG TỬ CÓ GIÁ.....

I. KHÁI NIỆM VÀ Ý NGHĨA

1. Khái niệm	108
2. Ý nghĩa của nghiệp vụ chiết khấu.....	109

II. ĐỐI TƯỢNG VÀ ĐIỀU KIỆN CHIẾT KHẤU

1. Đối tượng chiết khấu.....	109
2. Điều kiện chiết khấu.....	111
3. Phương pháp tính tiền chiết khấu.....	111
4. Mức chiết khấu (hay còn gọi là số tiền chiết khấu).....	114

III. QUY TRÌNH NGHIỆP VỤ CHIẾT KHẤU	116
1. Người sở hữu chứng từ có giá tiến hành thủ tục xin chiết khấu.....	116
2. Thẩm định và kiểm tra chứng từ	117
3. Chuyển giao chứng từ và thanh toán.....	118
4. Xử lý chứng từ khi đến hạn thanh toán	119
B. NGHIỆP VỤ BAO THANH TOÁN (FACTORING).....	125
I. KHÁI NIỆM VÀ CÁC BÊN LIÊN QUAN	125
1. Khái niệm.....	125
2. Các bên liên quan	125
II. QUY TRÌNH BAO THANH TOÁN	126
1. Bước 1: Thẩm định hồ sơ và ký hợp đồng bao thanh toán.....	126
2. Bước 2: Người bán thực hiện hợp đồng thương mại.....	127
3. Bước 3: Người bán nộp bộ chứng từ xin tài trợ bao thanh toán.....	127
4. Bước 4: Đơn vị bao thanh toán thẩm định và thực hiện tài trợ.....	128
5. Bước 5: Hoàn tất quy trình bao thanh toán	128
III. CÁC PHƯƠNG THỨC BAO THANH TOÁN	130
1. Bao thanh toán miễn truy đòi (Without Recourse Factoring)	130
2. Bao thanh toán có truy đòi (Recourse Factoring).....	131
IV. PHÂN LOẠI BAO THANH TOÁN.....	131
1. Phân loại bao thanh toán theo nội dung nghiệp vụ.....	131
2. Phân loại bao thanh toán theo phạm vi hoạt động	132

V. TÁC DỤNG CỦA BAO THANH TOÁN.....	133
1. Đối với bên bán (Bên được tài trợ).....	133
2. Đối với bên mua.....	133
3. Đối với đơn vị bao thanh toán.....	134
CHƯƠNG 5: TÍN DỤNG TRUNG DÀI HẠN ĐỂ	
TÀI TRỢ DỰ ÁN ĐẦU TƯ	135
I. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ TÍN DỤNG	
TÀI TRỢ DỰ ÁN ĐẦU TƯ	135
1. Sự cần thiết và ý nghĩa của tín dụng đầu tư.....	135
2. Các nguyên tắc của tín dụng đầu tư.....	136
3. Nguồn vốn để cho vay trung và dài hạn.....	139
4. Điều kiện cho vay.....	139
5. Đối tượng cho vay	140
6. Mức cho vay và thời hạn cho vay	141
II. THẨM ĐỊNH TÍN DỤNG TRUNG DÀI HẠN VÀ LẬP	
PHƯƠNG ÁN CHO VAY	147
1. Khái niệm và ý nghĩa	147
2. Mục đích thẩm định.....	148
3. Các yêu cầu thẩm định & biện pháp thực hiện	149
4. Cơ sở để thẩm định	150
5. Quy trình và nội dung công tác thẩm định	151
6. Báo cáo kết quả thẩm định và lập phương án cho vay.....	175
III. CÁC HÌNH THỨC TÍN DỤNG TRUNG DÀI HẠN	176
A. CHO VAY THEO DỰ ÁN ĐẦU TƯ.....	176

1. Khái niệm.....	176
2. Hồ sơ kế hoạch vay vốn.....	176
3. Thẩm định và xét duyệt cho vay.....	177
4. Tổ chức quá trình cho vay.....	177
5. Tổ chức quá trình thu nợ	179

**B. CHO VAY THEO HẠN MỨC
TÍN DỤNG DỰ PHÒNG 186**

**C. CHO VAY ĐỒNG TÀI TRỢ
(SYNDICATED LOAN) 187**

1. Những vấn đề chung về cho vay đồng tài trợ.....	187
2. Các chủ thể liên quan.....	188
3. Các hình thức cho vay đồng tài trợ	190
4. Quy trình cho vay đồng tài trợ.....	192

**CHƯƠNG 6: CHO THUÊ TÀI CHÍNH
(FINANCIAL LEASING)..... 197**

I. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ CHO THUÊ TÀI CHÍNH.. 197

1. Khái niệm.....	197
2. Các chủ thể tham gia trong hoạt động cho thuê tài chính.....	197
3. Đặc điểm cơ bản của cho thuê tài chính	201
4. Vai trò của cho thuê tài chính.....	201
5. Hợp đồng cho thuê tài chính	202

II. CÁC HÌNH THỨC TÀI TRỢ..... 203

1. Cho thuê tài chính thông thường.....	203
2. Mua và cho thuê lại (Buying and Leasing Back)	210
3. Cho thuê giáp lưng (Back to back Leasing).....	213

**CHƯƠNG 7: NGHIỆP VỤ BẢO LÃNH NGÂN HÀNG
(BANK GUARANTEE) 214**

**I. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ BẢO LÃNH NGÂN
HÀNG 214**

1. Khái niệm 214
2. Mục đích và tác dụng của bảo lãnh 215
3. Tính chất của bảo lãnh ngân hàng 215
4. Quyền và nghĩa vụ của ngân hàng
bảo lãnh và người được bảo lãnh 215
5. Đối tượng được bảo lãnh 216
6. Điều kiện được bảo lãnh 216
7. Mức bảo lãnh, quỹ bảo lãnh và thời hạn bảo lãnh 217
8. Phí bảo lãnh 218

II. CÁC LOẠI HÌNH BẢO LÃNH NGÂN HÀNG 219

1. Bảo lãnh vay vốn 219
2. Bảo lãnh dự thầu 220
3. Bảo lãnh thực hiện hợp đồng 220
4. Bảo lãnh chất lượng công trình
(Bảo lãnh bảo hành) 221
5. Bảo lãnh hoàn trả tiền đặt cọc (BL hoàn trả) 222
6. Bảo lãnh thanh toán 222

III. QUY TRÌNH NGHIỆP VỤ BẢO LÃNH 223

1. Tiếp nhận hồ sơ xin bảo lãnh của khách hàng 223
2. Thẩm định tình hình tài chính của khách hàng và
đánh giá hiệu quả nội dung bảo lãnh 223
3. Lập tờ trình ban giám đốc duyệt bảo lãnh 223

4. Thực hiện ký quỹ bảo lãnh	224
5. Thực hiện nghiệp vụ bảo lãnh.....	224
6. Lập quỹ bảo lãnh theo quy định.....	224
7. Giải tỏa bảo lãnh.....	224

CHƯƠNG 8: THANH TOÁN QUA NGÂN HÀNG

& CUNG ỨNG CÁC DỊCH VỤ

NGÂN HÀNG KHÁC..... 226

A. DỊCH VỤ THANH TOÁN QUA NGÂN HÀNG 226

I. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ THANH TOÁN QUA NGÂN HÀNG 226

1. Hình thức chu chuyển tiền tệ trong nền kinh tế.....	226
2. Đặc điểm và tác dụng của thanh toán qua ngân hàng	229
3. Ý nghĩa của thanh toán qua ngân hàng	231
4. Những quy định chung.....	233

II. PHƯƠNG THỨC THANH TOÁN QUA NGÂN HÀNG ... 236

1. Thanh toán bằng séc (Cheque – check).....	236
2. Thanh toán bằng ủy nhiệm chi – hoặc lệnh chi.....	247
3. Thanh toán bằng ủy nhiệm thu	249
4. Thanh toán bằng thẻ ngân hàng (Bank Card).....	253

B. CUNG ỨNG CÁC DỊCH VỤ NGÂN HÀNG KHÁC 257

1. Dịch vụ ngân hàng truyền thống	258
2. Dịch vụ ngân hàng hiện đại	259
3. Chỉ tiêu đánh giá chất lượng dịch vụ ngân hàng:.....	262

CHƯƠNG 9: CÁC NGHIỆP VỤ NGÂN HÀNG QUỐC TẾ (INTERNATIONAL BANKING) 264

I. NGHIỆP VỤ THANH TOÁN QUỐC TẾ	264
1. Điều kiện thanh toán	264
2. Phương tiện dùng trong thanh toán quốc tế	266
3. Các phương thức thanh toán quốc tế	268
II. NGHIỆP VỤ TÀI TRỢ XUẤT NHẬP KHẨU	275
A. TÀI TRỢ NHẬP KHẨU	275
1. Cho vay thanh toán hàng nhập khẩu	275
2. Phát hành thư tín dụng trả chậm theo yêu cầu của nhà nhập khẩu	277
3. Chấp nhận hối phiếu	278
B. TÀI TRỢ XUẤT KHẨU	279
1. Cho vay bộ chứng từ đòi tiền trả theo L/C	279
2. Chiết khấu hối phiếu	281
III. NGHIỆP VỤ KINH DOANH NGOẠI HỐI	281
1. Nghiệp vụ hối đoái giao ngay (Spot)	281
2. Nghiệp vụ hối đoái kỳ hạn (Forward)	282
3. Nghiệp vụ hoán đổi (Swap)	283
4. Nghiệp vụ quyền chọn (Options)	284
PHẦN BÀI TẬP	287
TÀI LIỆU THAM KHẢO	306
MỤC LỤC	307